

Kuntien asema ja rooli sekä rahoitus uudessa sote-tilanteessa

Kanta-Hämeen talousseminaari

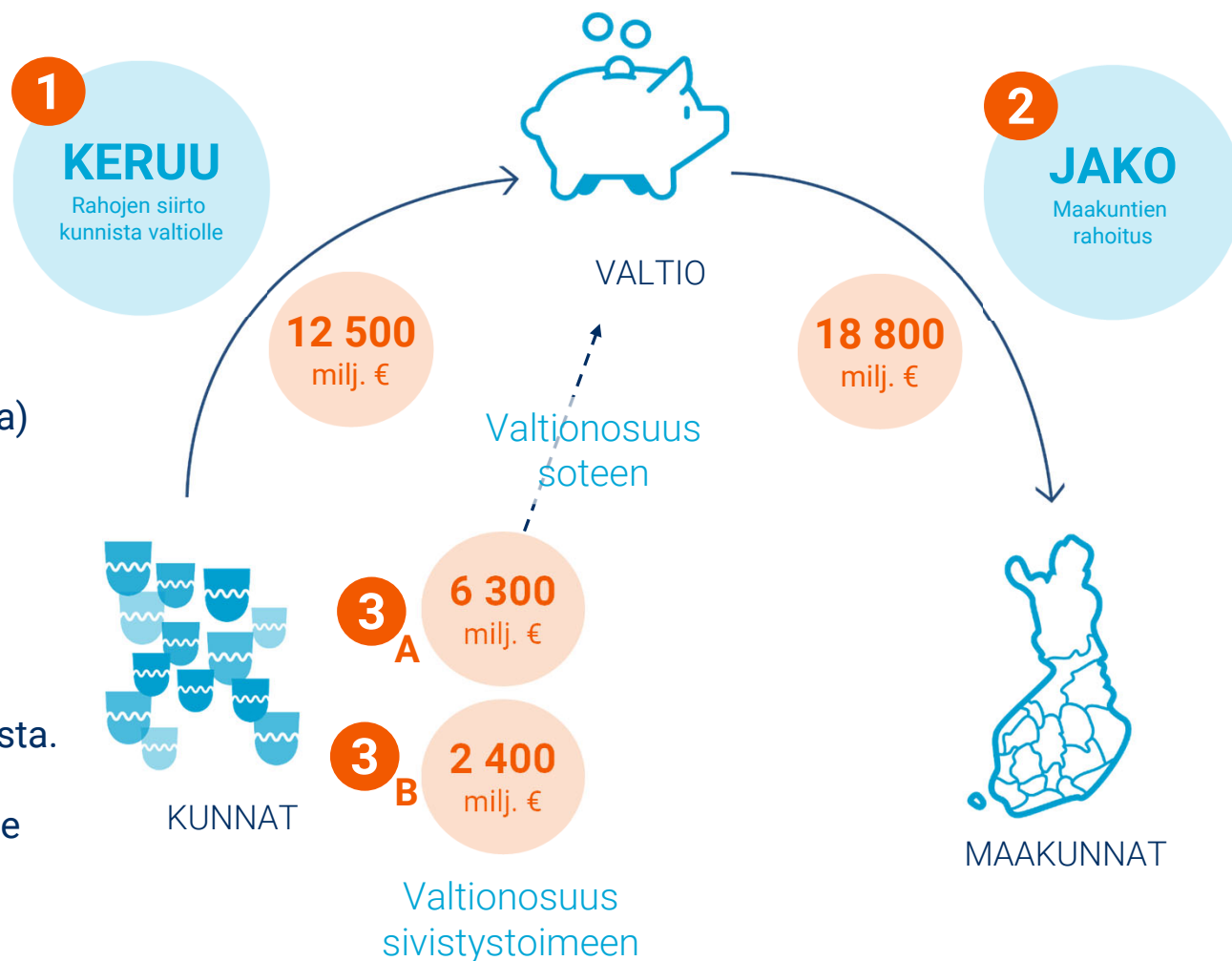
Maakuntatilaisuudet 2019

Sanna Lehtonen
@lehtonenKL

8.11.2019

Sote-uudistuksen rahoitusratkaisulla on merkittävä, yli 20 mrd. euron vaikutus kuntien talouteen.

- 1** Kunnista **kerätään** rahaa (verotuloja) ja **siirretään** valtiolle maakuntien rahoitusta varten.
- 2** Maakunnille **jaetaan** pääosa rahoituksesta valtionrahoituksena. Mahdollinen maakuntavero kattaa pienemmän osan maakuntien tuloista.
- 3** **Valtionosuudet** jaetaan maakunnille siirtyvään sote-osuuteen ja kuntiin jäävään sivistystoimen osuuteen.

Sote- uudistuksen rahoitus- jaostossa ei ole kuntien tai Kuntaliiton edustusta

24,5 mrd. €

Sote ja pelastustoimi (2018, brutto)
22 136 miljoonaa euroa

Käyttötuotot
3 336 milj. €

Sote ja pelastustoimi (2018, netto)
18 800 miljoonaa euroa

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

Rahoitusjaosto

Maakuntien rahoitus perustuu pääosin valtion rahoitukseen ja tehtävän siirto merkitsee muutoksia kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sekä tuloverotukseen. Rahoitusjaosto valmistelee ehdotuksen sote-järjestämisen rahoituksesta, uudistukseen liittyvistä kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien muutoksista sekä verotukseen liittyvät muutokset.

Selvitys maakuntien verotusoikeudesta ja monikanavarahoituksen purkamisesta tehdään vuoden 2020 loppuun mennessä. Tämän työn tueksi asetetaan erillinen valmisteluryhmä, mutta se valmistelee asiaa yhteistyössä rahoitusjaoston kanssa.

Puheenjohtaja	Markku Nissinen, finanssineuvos, VM
Varapuheenjohtaja:	Raija Volk, johtaja, STM
Jäsenet	Antti Väisänen, neuvotteleva virkamies, STM Jussi Lind, erityisasiantuntija, STM Annakaisa Iivari, johtaja, STM Eeva Mäenpää, hallitusneuvos, VM Ville Salonen, neuvotteleva virkamies, VM Taito Vainio, ohjaus- ja kehittämisjohtaja, SM Mikko Peltola, tutkimuspäällikkö, THL Fransiska Pukander, neuvotteleva virkamies, VM
Asiantuntijat	Tero Tyni, budjettineuvos, VM Vesa Lappalainen, neuvotteleva virkamies, VM Hanna-Mari Talka, neuvotteleva virkamies, VM
Tekninen sihteeri:	VM

5(7)

Sote-uudistus vaikuttaa kuntatalouteen suoraan ja välillisesti useaa kanavaa pitkin

1. Kustannusten → tulojen siirto; sote-kustannusten laskenta, kuntien verotulojen leikkaus, uudistuksen tasausmekanismit ja kompensatiojärjestelyt
2. Valtionosuuden jakaminen; valtionosuusjärjestelmän uudistus
3. Uudenmaan erillisratkaisu
4. Kunnat tuottajina
5. Omaisuuden siirto + kompensatio
6. Sopimusten siirto
7. Henkilöstön siirto, erityisesti palkkaharmonisointi
8. Muutuskustannukset
9. Uudistukseen liittyvät taloudelliset kannustimet ml. osaoptimointi uudistusvaiheessa / uudessa järjestelmässä
10. Vaikutukset palveluverkkoon → kuntien elinvoimaan
11. Uuden kunnan talous, erityisesti kuntien investointien rahoituskyky
12. Maakuntien rahoituskriteerit
13. Maakunnan saamat myynti- ja maksutulot
14. Julkisen talouden kestävyys; uudistukseen liittyvä kustannussäästötavoite
15. Kansalliset / alueelliset keskuskeskukset (Tilakeskus, ICT, henkilöstö, ...)
16. Kuntien ja maakuntien yhdyspinnat: hyte, järjestöt, ...
17. Maakuntavero, ml. verotuksen kiristyminen
18. Monikanavarahoituksen muutokset
19. 20. 21. ... n.

Muistoja edelliskierroksen rahoitus- valmistelusta...

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Maakuntauudistuksen laskentajärjestys

Valtionosuusjärjestelmän kautta toteutettavat tasausmekanismit

1. Ensimmäinen tasaus toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvän verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen **tasausprosentteja muuttamalla**.
2. Toinen tasausvaikutus tulee siitä, että **kiinteistövero otetaan mukaan** valtionosuuden tasauksen laskentaperusteeksi.

3. Kolmas tasaus toteutetaan mekaanisella sote-kustannusten ja -tulojen siirrosta johtuvalla **muutoksen rajoittimella**. Rajoittimen (60 %) avulla sekä tulojen ja kustannusten siirrosta aiheutuvasta positiivisesta että negatiivisesta kuntakohtaisesta muutoksesta kunnan omavastuulle jää 40 prosenttia.

4. Neljäs tasaus toteutetaan siirtymäajalle jakautuvalla **muutoksen siirtymätasauksella**. Siirtymäkausi kestää viisi (5) vuotta. Sote- ja maakuntauudistuksen voimaantulovuonna kunnan talouden tasapaino ei muutu (tasaus +/-0). Seuraavien neljän vuoden aikana hyväksytään (+/-25 €/as -vuosittainen muutos).

5. Viidentenä vuonna eli vuonna 2023 muutos on enintään +/- 100 euroa/asukas, joka jää toistaiseksi pysyvänä voimaan. Viidenneksi tasaukseksi voidaanakin kutsua **pysyvää +/-100 euroa/asukas-tasoon** rajattua kunnan tasapainotilan muutosta.

MIKSI SOTE-SIIRRON MUUTOSRAJOITINTA TARVITAAN?

Tehtävien järjestämisvastuun siirron yhteydessä kunnista maakuntiin siirtyvät tulot ja kustannukset vastaavat koko maan tasolla toisiaan, mutta ei kuntakohtaisesti, koska:

Sote-kustannusten vaihteluväli kunnittain on erittäin suuri (2 400 – 6 200 €/as.)

Yhteisöveron tuotto vaihtelee kunnittain voimakkaasti, jolloin kuntaosuuden alentaminen vaikuttaa kuntiin hyvin eri tavoin

Kunnallisveron tuoton vaihteluväli kunnittain on erittäin suuri, jolloin tasasuuruinen kunnallisveroprosentin vähennys vaikuttaa kuntiin hyvin eri tavoin

Kuntien verotulojen alenema vaikuttaa merkittävästi verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen, ja ilman muutoksia valtaosa kunnista menettäisi oleellisesti valtionosuustulojaan

Tehtävien järjestämisvastuun siirrosta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten rajaaminen uudistuksen yhteydessä on näistä syistä johtuen arvioitu välttämättömäksi kuntien talouden kantokyvyn takaamiseksi

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

MITEN SOTE-SIIRRON MUUTOSRAJOITIN TOIMII?

60 %

Kunnalle myönnetään valtionosuuden lisäystä, jos järjestämisvastuun siirtyessä maakunnalle kunnan tulot vähenevät enemmän kuin mitä kunnasta maakunnalle siirtyvien kustannukset ovat. Vastaavasti kunnan valtionosuutta vähennetään, jos siirtyvät kustannukset ovat siirtyviä tuloja suuremmat. Lisäys tai vähennys ei ole täysimääräinen vaan se on rajoitettu 60 %:iin muutoksen suuruudesta.

Kunnasta siirtyvät tulot siirtyviä kustannuksia suuremmat

Siirtyvät tulot:
30 000 000 €

Siirtyvät kustannukset:
20 000 000 €

Muutosrajoittimen määrä:

$$(30\,000\,000 - 20\,000\,000) \times 0,6 = 6\,000\,000 \text{ € (lisäystä)}$$

Kunnasta siirtyvät kustannukset siirtyviä tuloja suuremmat

Siirtyvät tulot:
20 000 000 €

Siirtyvät kustannukset:
30 000 000 €

Muutosrajoittimen määrä:

$$(20\,000\,000 - 30\,000\,000) \times 0,6 = -6\,000\,000 \text{ € (vähennystä)}$$

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

MITEN SOTE-SIIRRON MUUTOSRAJOITIN TOIMII?

Kuntien tekemät päätökset sote-menoista ennen uudistuksen voimaantuloa vaikuttavat suoraan kunnan muutosrajoittimen euromääräiseen tasoon. Käytännössä muutosrajoitin toimii sillä tavoin, että kunnan lisäessä sote-kustannuksiaan sen valtionosuus vähenee ja kunnan vähentäessä sote-kustannuksiaan sen valtionosuus kasvaa.

Kunnasta siirtyvät tulot siirtyviä kustannuksia suuremmat

Siirtyvät tulot:
30 000 000 €

Siirtyvät kustannukset:
20 000 000 €

+ 4 % =

SOTE-KUSTANNUSTEN MUUTOS

- 4 % =

$$(30\,000\,000 - 20\,800\,000) \times 0,6 = 5\,520\,000 \text{ € (lisäystä)}$$

MUUTOSRAJOITTIMEN MÄÄRÄ

$$(30\,000\,000 - 19\,200\,000) \times 0,6 = 6\,480\,000 \text{ € (lisäystä)}$$

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

MIKÄ JÄRJESTELMÄMUUTOKSEN TASAUS?

Valmistelun lähtökohtana ja tavoitteena on ollut, että talouteen kohdistuvat muutokset nykytilaan verrattuna olisivat mahdollisimman pienet. Tämän vuoksi muutosta lievennetään järjestelmämuutoksen tasauksella.

Tasauksen perusteena käytetään kunnan tasapainotilaa, jota mitataan vuosikatteen riittävytyellä poistoihin. Järjestelmämuutos on määritelmällisesti uuden rahoitusmallin tasapainotilan ja uudistusta edeltävän tasapainotilan erotus.

Uudistuksen tullessa voimaan vuonna 2020 kuntien taloudellinen tasapainotilanne jäädytettiin laskennallisesti uudistusta edeltäneen (vuoden 2019 arvioidun) tasapainotilanteen mukaiseksi kunnittain.

Vuodesta 2021 lähtien muutos kohti kunnan uuden rahoitusmallin mukaista tasapainotilaa olisi +/- 25 euroa asukasta kohti vuosittain.

Vuonna 2024 kunnan tasapainotilan enimmäismuutos olisi +/- 100 euroa asukasta kohti. Enimmäismuutos esitetään rajattavaksi tähän ja sen ylittävä osa jäisi toistaiseksi pysyvänä tasauksena kunnan peruspalvelujen valtionosuuksiin.

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Sote-toimitilat ja omaisuussiirrot v. 2015-2019 maakunta-uudistuksessa

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Omaisuuuden siirto: perusmalli

Kuntaliiton edellisen kierroksen sote-valmistelun peruslähtökohta

- Mitään kuntien omaisuutta ei siirry vastikkeetta.
- Viime kierroksen malli uudistuksen päättyessä 3/2019
 - Kuntayhtymien omaisuus (varat ja verat) siirtyy maakunnille korvauksetta
 - Kuntien tilat jäävät kunnille ja maakunnat vuokraavat ne erillisen asetuksella säädettävän vuokran mukaisesti (3+1 vuotta)
 - Kuntien irtain omaisuus siirtyy maakunnille vastikkeetta
 - Malli kompensoimaan omaisuusjärjestelyjen vaikutuksia
 - Kansallinen tilakeskus
- Käynnissä olevan sote-uudistuksen kysymyksiä
 - Mistä jatketaan?
 - Tilakeskus? Kansallinen? Alueellinen?

Mitä edellisellä kierroksella esitettiin kuntien omaisuus- järjestelyjen vaikutusten kompen- saatiosta?

"Korvaus myönnetään, jos kunnan taloudellinen menetys on vähintään kolme miljoonaa euroa tai menetys vastaa vähintään 0,25 prosenttiyksikön laskennallista korotustarvetta."

HE 15/2017

Ei sisältänyt esitystä omaisuuden kompensatiosta

PEVI:
Pitää olla
kompensatio

Vastine 18.6.2018

Kunnilla oikeus kompensatioon

VM oma
täydennys

Sote- ja maakuntauudistus pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella 2015-2019

Kuntaliiton esitys

Kompensaatiomalli
pitää sisältyä
esitykseen

*"Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on ehdottanut muutoksia kuntien omaisuusjärjestelyihin liittyvään kompensatiosääntelyyn. Keskeisimmät muutokset liittyvät siihen, että kompensatiota olisi oikeus saada, jos omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat kustannukset ylittävät **1,0 prosenttiyksikön** laskennallisen veronkorotustarpeen. Lisäksi kompensatiota saisi osittain, mikäli kunnan veroprosentti ylittää koko maan pinotetun keskimääräisen veroprosentin **kahdella prosenttiyksiköllä**. Kompensatio olisi tällöin lisäksi 75 % mainitun yhden prosenttiyksikön rajan alittavasta veronkorotustarpeesta."*

Kertaus: Mikä on kaikista ajankohtaisinta juuri nyt 13.11.2019?

Uudenmaan erillISRatkaisu

- A) $17 + 1$
- B) $17 + n$
- C) $17 + n + 1$

Kunnat tuottajana

 SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ		5(7)
Rahoitusjaosto		
Maakuntien rahoitus perustuu pääosin valtion rahoitukseen ja tehtävän siirto merkitsee muutoksia kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sekä tuloverotukseen. Rahoitusjaosto valmistelee ehdotuksen sote-järjestämisen rahoituksesta, uudistukseen liittyvistä kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien muutoksista sekä verotukseen liittyvät muutokset.		
Selvitys maakuntien verotusoikeudesta ja monikanavarahoituksen purkamisesta tehdään vuoden 2020 loppuun mennessä. Tämän työn tueksi asetetaan erillinen valmisteluryhmä, mutta se valmistelee asiaa yhteistyössä rahoitusjaoston kanssa.		
Puheenjohtaja	Markku Nissinen, finanssineuvos, VM	
Varapuheenjohtaja:	Raija Volk, johtaja, STM	
Jäsenet	Antti Väisänen, neuvotteleva virkamies, STM Jussi Lind, erityisasiantuntija, STM Annakaisa Ilviri, johtaja, STM Eeva Mäenpää, hallitusneuvos, VM Ville Salonen, neuvotteleva virkamies, VM Taito Vainio, ohjaus- ja kehittämisjohtaja, SM Mikko Peltola, tutkimuspäällikkö, THL Fransiska Pukander, neuvotteleva virkamies, VM	
Asiantuntijat	Tero Tyni, budjettineuvos, VM Vesa Lappalainen, neuvotteleva virkamies, VM Hanna-Mari Talka, neuvotteleva virkamies, VM VM	

Kiitokset mielenkiinnosta!

Sanna Lehtonen

050-5759090

Sanna.Lehtonen@kuntaliitto.fi

@lehtonenKL

kuntaliitto.fi

PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14
00530 Helsinki

Seuraava Kuntaliiton Taloustorstai 5.12.2019